

УДК 72.0128:725.8(045)

Малишевська І.М.,
Кузнецова І.О., д-р мист.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРІВ КУЛЬТУРНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ З УРАХУВАННЯМ ВПЛИВУ ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розглядаються закономірності просторової організації середовища, особливості формування дизайну інтер'єрів культурно-розважальних комплексів з урахуванням своєрідності історичного середовища та семантики споруд, що впливає на індивідуальність інтер'єрів і функціональне формування.

Ключові слова: дизайн, інтер'єр, історичне середовище, культурно-розважальний комплекс.

Постановка проблеми. У сучасних умовах більшість пам'яток історії та архітектури використовуються нераціонально, значна кількість з яких пустують чи знаходяться під загрозою знищення. У деяких проводяться реставраційні роботи, але без урахування нового призначення об'єктів.

Поряд з цією проблемою існує необхідність підвищувати рівень якості реставраційних робіт, враховуючи актуальні потреби сучасного суспільства. Однією з таких є проблема організації масового відпочинку та туризму, яка тісно пов'язана з проблемою раціонального використання архітектурної спадщини.

Незалежно від світової кризи прогрес не стоїть на місці, та потреби суспільства у якісному, ергономічно продуманому та модернізованому дизайні інтер'єра зростають. Формування дизайну інтер'єру закладів громадського відпочинку, а саме культурно-розважальних комплексів, є актуальним у сучасних умовах життя. Це стає ще більш рентабельним у поєднанні з не менш актуальною проблемою раціонального використання архітектурної спадщини.

Перетворення закладів культури вузького спрямування на багатопрофільні поліфункціональні рекреаційно-дозвілєві установи, спроможні обслуговувати велику кількість відвідувачів незалежно від соціального чи професійного складу, віку, релігійних чи політичних вірувань, через те, що створені для різних верств населення та враховані такі важливі фактори, як пам'ять історії – є перспективними та актуальними.

Метою формування інтер'єрів культурно-розважальних центрів на території історичної спадщини є організація всебічного сприяння розвитку місцевості, підтриманню та збереженню пам'яток історії, культурному розвитку суспільства, задоволенню потреб у відпочинку, характер і вид якого якісно змінилися за останні роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На розроблення даної теми вплинули праці Лесика О.В. [4], Лещенко Н.А. [5] та ін. Питання сполучення сучасних включень об'єктів з історико-архітектурною спадщиною у структуру міста розглядаються у працях Нагорного П.А. [6], Ранінського Ю.В. [10], Щенкова А.С. [12] та ін.

Слід також особливо відзначити дослідження, що стосуються сучасного використання пам'яток архітектури, реновації та реконструкції історичних споруд, Посацького Б.С. [11], Олійник О.П. [7].

Однак сучасні дослідження архітектурно-планувальної організації культурно-розважальних комплексів (КРК), які відповідають вимогам сьогодення, відсутні.

Мета роботи – розглянути особливості формування інтер'єрів культурно-розважальних комплексів з урахуванням впливу історичного середовища

Основна частина. Створення умов для відпочинку людей – одна з актуальних проблем. У зв'язку з цим велике значення має раціональне та ефективне формування культурно-розважальних комплексів, що сприяє оздоровленню, відпочинку та духовному збагаченню людини. Архітектурно-планувальна організація закладів відпочинку достатньо змінилася за останнє десятиріччя, тому існує матеріал для розгляду й удосконалення. Проблема тісно пов'язана з естетичною стороною, тобто формуванням дизайну інтер'єрів даного типу приміщень, що пов'язано з постійно зростаючими потребами суспільства та функціональної організації комплексів.

Невід'ємною складовою формування КРК є проблема ідентифікації історичної цінності відповідно до Міжнародної Хартії з охорони історичних міст (Вашингтон, 1987), де засвідчено, що «...цінності, які підлягають охороні, - це історичний характер міста та сукупність матеріальних і художніх елементів, що визначають його образ (конфігурація плану міста, відношення між особистими міськими просторами, форма та вид споруд, різні функції міста, набуті ним протягом його історичного розвитку і т.д.)» [3, С.3], «...втручання у структуру повинно здійснюватися з обережністю, методично, уникаючи догматизму, але з урахуванням специфічних проблем у кожному окремому випадку...» [8, С.7].

Сформувалися зовсім нові тенденції поліфункціональності міських просторів і окремих вузлів, що мають кілька рівнозначних функцій, які забезпечують можливість більш повного задоволення потреб населення. Водночас, необхідно не втратити такі важливі якості міського простору, як масштабність, гармонія функції та форми пластичності і т.д., - усе те, що створює сприятливий психофізіологічний комфорт.

Витрати на пристосування історичних пам'яток з метою відпочинку та туризму економічно рентабельні.

У сучасних умовах більшість пам'яток історії та архітектури знаходяться у поганому стані, дослідження даної проблеми сприятиме поліпшенню ситуації та пошуку головних прийомів і засобів для поєднання функцій відновлення та реновації.

При формуванні інтер'єрів споруд, що розглядаються, існують наступні особливості, які необхідно враховувати:

1) Композиційно-просторова організація інтер'єру складається на основі вже існуючої системи забудови та планування, яке має історичну цінність, але при цьому частково зруйновано. Тобто вирішення дизайну інтер'єру тісно пов'язано з пристосуванням до нових і відтворенням старих функцій.

2) Сучасні форми, що застосовуються в історично сформованій композиції для створення інтер'єрів культурно-розважальних комплексів, має подвійне відображення. З одного боку, вони відповідають часу свого виникнення, відображаючи соціально-економічні потреби, рівень технічного розвитку, систему естетичних поглядів своєї епохи. З іншого боку, вона повинна вступити в контакт з оточенням, органічно поєднуватися з існуючою системою закономірностей, тобто історичною забудовою.

3) Інженерні перебудови, що впливають на вирішення інтер'єру, неодмінно взаємодіють з історичною цінністю, отже, зростає необхідність виключення суперечок між існуючою формою та необхідною сучасною апаратурою, що повинна пристосовуватися до даного типу будівлі.

4) Необхідно визначити закономірність відношення історичного середовища та сучасного центру з новими функціональними потребами, що базуються на теоретичних положеннях про взаємодію архітектурної форми та функції. Залежно від цього визначити задачі та методи для оптимального дослідження та аналізу об'єкта, що розглядається, для реновації.

5) Важливим для вирішення інтер'єрів є визначення типології культурно-розважальних комплексів і функцій, що використовуються у закладі: готельна, розважальна, торговельна, видовищна чи ін. (таблиця 1). Від цього залежить особливість стилю, вибір обладнання, кольору, фактури та інших складових інтер'єру.

Реалізація архітектурно-художнього зв'язку будівель при співставленні їх масштабів, пропорційної побудови, пластики, колориту та стильової спрямованості в історико-архітектурному спадку взаємопов'язані та являють собою велику цінність, впливають на внутрішній простір архітектурних пам'яток, формування дизайну інтер'єрів будівель, у даному випадку культурно-розважальних комплексів [10], також впливають на формування об'єктів дослідження в історико-архітектурному середовищі, як показано у таблиці 2.

Функціональна організація культурно-розважальних комплексів

<p style="text-align: center;">видовищна (шоу програми, атракціони)</p> 	<p style="text-align: center;">інформаційна</p>
<p style="text-align: center;">спортивна (спорт майданчики, каток)</p>	<p style="text-align: center;">торгівельна</p>
	
<p style="text-align: center;">розважальна</p>	<p style="text-align: center;">рекреаційно-оздоровча</p>
	
<p style="text-align: center;">дитячого дозугу (ігрові майданчики, шоу для дітей)</p>	<p style="text-align: center;">відпочинку</p>
	
<p style="text-align: center;">виставкова (експозиційна)</p>	<p style="text-align: center;">готельна</p>
	

За приклад розглянемо розташування культурно-розважального центру в межах південно-західного бастиону Станіславської Фортеці в Івано-Франківську.

На сьогодні територія бастиону потребує проведення ґрунтовних археологічно-реставраційних досліджень, а з містобудівної та соціальної

точок зору – включення її у структуру міста шляхом надання нових функцій, щоб дозволили використовувати периметр бастіону в громадських цілях.

Таблиця 2

Взаємозв'язок об'єктів дослідження і умов їх формування в історико-архітектурному середовищі

об'єкти дослідження	історико-архітектурне середовище	
Системи місць відпочинку і туризму	Пам'ятки: історії, археології, архітектури, народного здочества, монументального і декоративно-прикладного мистецтва, природні ландшафти	Приклади
Мережа закладів відпочинку і туризму, туристичні маршрути, з/д магістралі, автомобільні траси, населенні пункти	НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ Зони: -пам'ятки архітектури; -пам'ятки історії; -живописні ландшафти.	
Заклади відпочинку і туризму в регіоні, їх вмісткість, сезонність експлуатації	РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ Зони: пам'ятки історії, культури, архітектури, декоративного мистецтва, живописних ландшафтів.	
Туристичні комплекси, їх вмісткість, готелі, екскурсії, спеціалізовані маршрути.	ЛОКАЛЬНИЙ РІВЕНЬ Комплекс замка, монастирів, історичної забудови, ландшафтов, музеїв та ін. цінних факторів розвитку туризму.	
Турбаза, база відпочинку, приют, музей, санаторій, готель, діючий монастир.	ОБ'ЄКТНИЙ РІВЕНЬ Фортеця, замок, замок-палац, замок-монастир, монастир.	
Архітектурно- планувальна організація історично- сформованих територій		

Містобудівне значення території дуже велике, бо вона завершує ансамбль площі Ринок з півдня. Разом з тим, бастіон ніяк не використовується. У сучасних умовах згідно з «Законом про охорону історико-культурної спадщини» [8] існує можливість роздержавлення пам'яток за умови дотримання їх у належному стані та виконання вимог

реставрації. Тому видається можливим і необхідним використати територію бастіону для розміщення культурних, музейних і розважальних закладів у підземній частині бастіону, що підвищить притягальність території та забезпечить можливість її регенерації та адаптації.

Функціональне використання адаптованого комплексу повинно бути громадським, бо в центрі міста майже немає культурно-розважальних закладів високого рівня, камерних залів, галерей. Можливе також розміщення сувенірних торговельних закладів, кафе та ресторанів у історичному стилі.

Проектом адаптації та реставрації південно-західного бастіону передбачаються архітектурно-археологічні дослідження та реставрація бастіону з відновленням кутової вежі на розі Бельведерської. Пропонується вирівняти верхній рівень даху бастіону до позначки 258.50.

Після проведення досліджень і археологічних розкопок – адаптація внутрішнього простору підземної частини бастіону під культурно-розважальний центр. Перепад рельєфу дає можливість зробити його дворівневим.

Центральна частина комплексу лишається вільною від капітальної забудови, тут передбачається площа з експозицією макету «Старий Станіславів» у масштабі 1:20.

Планувальна композиція комплексу передбачає: на позн. 251.00 (рівень входу з вул. Новгородської) – розміщення частково у підземній частині бастіону, частково у відновленій частині музейних, торговельних приміщень і ресторану з відкритими майданчиками, що розмістяться у внутрішніх кутах бастіону. У цьому ж рівні розмістяться технічні приміщення, що обслуговують комплекс.

У комплексі передбачені такі комунікації: критий двосвітний вхід-пасаж з боку Новгородської (позн. 251.00), відкриті сходи з двору (позн. 255.00) на нижній рівень (позн. 251.00) через відкриті трикутні майданчики в кутах бастіону та на верхній рівень бастіону (позн. 258.00). Крім того, зі сторони банку «Прикарпаття» запроектовано відкриті сходи на верхній рівень комплексу.

Яскравий приклад збереження цінностей та набуття нових функцій – Луцький замок (XIV ст.), що служив резиденцією глави держави. Представник середньовічної оборонної архітектури на території України колись складався з двох частин: Верхнього та Нижнього замку [6]. Проте, до сьогоденних днів від Нижнього замку практично нічого не залишилось, зате Верхній досить непогано зберігся. Замок має три вежі: В'їзна (Надбрамна, Любарта), Стирова (Свидригайла) та Владича, які з'єднані між собою високими мурами. На внутрішньому подвір'ї розташувались будинок судів

(XVIII ст.), повітова скарбниця (XIX ст.), залишки князівського палацу (XIV ст.) і храму Івана Богослова (XII ст.).

Сьогодні на території комплексу розмістились музеї книги та дзвонів, художній музей, краєзнавчий музей, а сам замок активно реставрується. На місці розташування дому з колонами нині проходять виставки приватних колекцій, експозиції замкового арсеналу. Також на території розташовано культурно-дозвіллієві заклади, місця відпочинку, кафе та сувенірні лавки.

Висновки та перспективи дослідження. При формуванні інтер'єрів КРК з урахуванням впливу історичного середовища слід враховувати наступні особливості:

- врахування пристосування до нових і відтворення старих функцій при створенні композиційно-просторової організації інтер'єру;

- подвійність віддзеркалення форм, які застосовуються в історично сформованій композиції для створення інтер'єрів КРК: відповідність своєї епохи та врахування історичної забудови;

- необхідність пристосування сучасної апаратури до існуючого типу будівлі;

- врахування закономірності відношення історичного середовища та сучасного центру з новими функціональними потребами, які базуються на теоретичних положеннях про взаємодію архітектурної форми та функції;

- визначення типології КРК і функцій, які використовуються у закладі: готельна, розважальна, торгова, видовище або ін., що визначає вибір стилю, обладнання, кольору, фактури та інших складових інтер'єру.

Організація комплексів даного типу проходить функціонально: видовищна (шоу-програми, атракціони), спортивна (спортмайданчики та ін.), розважальна, рекреаційно-оздоровча, торговельна, інформаційна, дитячого дозвілля, відпочинку, готельна, виставкова (експозиційна), при цьому формування відбувається залежно від потреб суспільства.

Формування архітектурно-планувальної організації історично сформованих територій ґрунтується на взаємозв'язку об'єктів дослідження й умов їх формування в історико-архітектурному середовищі, що складається з чотирьох рівнів: національний, регіональний, локальний та об'єктний.

Найбільш актуальним напрямком подальших досліджень є розроблення ефективної нормативної бази проектування культурно-розважальних комплексів.

Список використаних джерел

1. Высоковский А.А. Формирование комплексов общественных центров / А.А.Высоковский, И.Т.Привалов. – М.: Высш.шк., 1982. – 115 с.

2. Гаврилів Б. Історія Івано-Франківська в хронології (1662-1994рр.) / Б.Гаврилів, З.Бойчук. – Івано-Франківськ: Акорд, 1994. – 60 с.
3. Игнаткин И.А. Охрана памятников истории и культуры / И.А.Игнаткин. – К.: Высшая школа, 1990. – 222 с.
4. Лесик А.В. Формирование учреждений отдыха и туризма в историко-архитектурной среде Украины. Дис. ...канд. архитектуры: 18.00.02 / КИСИ. – К., 1993. – 148 с.
5. Лещенко Н.А. Принципи реконструкції архітектурних споруд історичних ансамблів малих міст Західної України: Дис. ...канд. архітектури: 18.00.01/ КНУБА. – К., 2000. – 114 с.
6. Нагорний П.А. Дизайн архітектурного середовища історичних кварталів міста: Дис. ...канд. архітектури: 18.00.01/ КНУБА. – К., 2004. – 195 с.
7. Олійник О.П. Методичні рекомендації по реконструкції центрів історичних міст України з урахуванням їх своєрідності / О.П.Олійник. – К., 1993. – 126 с.
8. Правова охорона культурних цінностей / Відп. ред. В.І.Акуленко. – К.: Юрінком-Інтер, 1997. – 511 с.
9. Праці Центру пам'яткознавства. – К., 1992. – Вип. І. – 55 с.
10. Ранинский Ю.В. Памятники архитектуры и градостроительства: Учеб. пособие для архит. и строит. спец. ВУЗов / Под общ. ред. Н.Н.Миловидова, Б.Я.Орловского, А.Н.Белкина. - М.: Высш.шк., 1988. – 63 с.
11. Посацкий Б.С. Реконструкция сформированных городов / Б.С. Посацкий.- Учебное пособие. – Львов: ЛПИ, 1985. – 84 с.
12. Щенков А.С. Современная городская среда и архитектурное наследие / А.С.Щенков – М.: Стройиздат, 1986. – 200 с.

Аннотация

В статье рассматриваются закономерности пространственной организации среды, особенности формирования дизайна интерьеров культурно-развлекательных комплексов с учетом своеобразия исторической среды и семантики сооружений, которая влияет на индивидуальность интерьеров и формирование функций.

Ключевые слова: дизайн, интерьер, историческая среда, культурно-развлекательный комплекс.

Annotation

The paper considers regularities of the mansional organization of environment, peculiarities of interior design forming of cultural- amusement complexes considering historical environment an building samentics peculiar with effect the interior individual and functional formation.

Keywords: design, interior, history environment, cultural- amusement complex.